STRÖMSTAD AKADEMI
Nordiskt institut för avancerade studier

Nyhetsbrev, april 2022, extern edition

Innehåll

Redaktörens ruta 1
Ordförandens rapport 2
Rektors rapport 3
Vetenskapskrönika i Strömstads tidning....4
Per Flensburg: Putin och Trump – en jämförelse 4
Preliminärt program Vetenskapsfestival 2022 8
Åsa Morberg: Framtidstankar om Strömstad akademi 9
Åsa Morberg: Förslag till konferens 10
Gudmund Bergqvist: Och så hände det! 12
Gudmund Bergqvist: Recension 12
Rune Wigblad: Kan vindkraften bli mer hållbar? 13
Mikael Tiger: Ketamin läkemedel mot depression....17
Jens Allwood: Diskussionssemnarium på Marston Hill 18
Lars Broman: Frank Heller utställning i Lund....18
Bode Janzon: Bokmässa i Stenungsund 19
Samsjuklighetsremiss 20

Redaktörens ruta

R_e_d_a_k_t_ör_e_n_s_ _r_u_t_a_ _Anders Gustavsson

Ryggkirurg och styrelseordförande Peter Fritzell rapporterar om aktuella händelser inom Strömstad akademi.

Informatikforskare och rektor Per Flensburg informerar om aktuella händelser inom Strömstad akademi. Med utgångspunkt i kriget i Ukraina gör han en jämförelse mellan Putin och Trump: http://tvartankt.se/Texter/Putin.pdf. Ett preliminärt program för vetenskapsfestivalen den 20-23 juni i Strömstad presenteras.

Didaktiker Åsa Morberg presenterar flera framtidstankar för Strömstad akademi. Hon föreslår även en konferens om hur man blir en god reviewer.

Företagsekonom Rune Wigblad argumenterar i Dagens Arena den 19 april 2022 för en statlig utredning om vertikalaxlade vindkraftverk. https://www.dagensarena.se/essa/kan-vindkraften-bli-mer-hallbar/ . I NyTeknik den 25 april argumenterar han för behovet av en grundlig och opartisk utredning av magnettåg. https://www.nyteknik.se/opinion/sverige-behover-en-grundlig-och-opartisk-utredning-av-magnettag-7032084. Denna tematik vidareutvecklar han i en krönika i Strömstads Tidning den 30 april.

Redaktör: Anders Gustavsson
Layout: Per Flensburg

Barnläkare Gudmund Bergqvist diskuterar kommande samhällsutmaningar gällande demokrati, rättsstat, mänskliga rättigheter, totalför-

svar och hållbar energipolitik. Han recenserar också Martin Kraghs bok: ”Det fallna imperiet”, 2022, som avser Ryssland och Sovjetunionen.

Psykiater Mikael Tiger skriver om ketamin som läkemedel mot depression. Han håller ett webinar om detta den 9 maj kl 13:00

Lingvist Jens Allwood gör ett upprop om ett kommande diskussionsseminarium om migration och integration på Marston Hill i Mullsjö den 7-8 maj 2022. OBS ändrat datum.

Etnolog Anders Gustavsson och **historiker Bode Janzon** presenterade Strömstad akademis publikationer vid en bokmässa på kulturhuset Fregatten i Stenungsund den 23 april 2022.

Etnolog Anders Gustavsson har på Strömstad akademis förlag utgivit boken Missbruk av alkohol. Berättelser under sent 1800- tal och tidigt 1900-tal. Boken finns även tillgänglig digitalt. http://stromstadakademi.se/AAS/AAS-62.pdf.

Fysiker Lars Broman inbjuder till en visning på Lunds universitetsbibliotek den 6 maj kl. 17 om Frank Heller och hans författarskap.

Strömstad akademi har lämnat remissvar till socialdepartementet på Samsjuklighetsutredningen (SOU 2021:93). Huvudarbetet har utförts av psykiater Lennart Wetterberg.

Försök att värva nya medlemmar till Akademin, inte minst yngre forskare. Skicka förslag till Rektor Per Flensburg: per.flensburg@stromstadakademi.se

Jag önskar nya bidrag till majnumret 2022 av Nyhetsbrevet med deadline den 27 maj 2022 till anders.gustavsson@ikos.uio.no. Sänd kortare artiklar, debattinlägg och/eller recensioner av ny vetenskaplig litteratur. Svenska bidrag skall ha en engelsk översättning.

Sänd också bidrag till Akademins skriftserie Acta Academiae Stromstadiensis, AAS, och videoserien SAV under adressen: gudmundbergqvist@hotmail.com.

Ordförandens rapport

Kollegor i Strömstad akademi

Den senaste månaden har, parallellt med det löpande arbetet med olika projekt, böcker, AAS, lokalavdelningarna, debatter osv, mycket fokus legat på att fundera på styrelsens sammansättning efter årsskiftet. Några ledamöter kommer inte att kandidera till omval, det gäller bland andra mig efter mina nu fem år som ordförande. Vår valberedning, med Ulf Berg i spetsen, har ett intressant och viktigt uppdrag framför sig. Det saknas sannerligen inte kompetenta ledamöter att tillfråga!

Att arbeta i styrelsen i Strömstad akademi, tillsammans med många av dessa kompetenta kollegor, har hört till något av det mest intressanta och lärorika jag åtagit mig.

Strömstad akademi innehåller som vi alla vet en ofantligt stor kunskaps- och kompetensbank som det är viktigt att vi fortsätter att förvalta på ett optimalt sätt, både vad gäller de interna och externa perspektiven.

Som jag skrev i min marskrönika, är en avgörande viktig uppgift att vi utifrån våra resurser erbjuder alla relevanta målgrupper våra tjänster, för att i akt och mening fortsatt ta tillvara och nyttiggöra akademin kompetenser både lokalt, nationellt och internationellt.

Det känns nu avgörande viktigt att vi fokuserar på att engagera ledamöter till Styrelsen som är intresserade av att arbeta aktivt med hjälp av de produkter som Strömstad akademi har skapat

genom de senaste 14 åren. Och att vi alla hjälps åt att identifiera och intressera målgrupper som kan vara betjänta av dessa, och det är många! ”The sky is the limit”.

Vi måste samtidigt på ett relevant vis försäkra oss om att kunna leverera det vi utlovar. Projekt hör alltid ihop med relevanta konsekvensanalyser, det är min absoluta övertygelse!

Under tiden fortsätter kriget i Ukraina, och akademin vill som tidigare göra vad vi kan för att hjälpa människor där. Lars Broman har till exempel för en dryg månad sedan kontaktat vår ledamot Nataliya Kovalenko, som arbetar som assisterande professor i Vetenskapskommunikation i Kiev, och beskrivit detta.

Rektor och prorektor arbetar vidare med Vetenskapsfestivalen i Strömstad i juni veckan före midsommar, och all heder åt dessa deras insatser! Det ska bli så roligt att träffas om knappt två månader!

Jag vill tacka alla ledamöter och alla arbetsgrupper för era avgörande insatser!

Vi återkommer inom kort med praktisk information kring Årsmötet.

Allt gott, Peter Fritzell

Rektors rapport

I april månad hände det mycket i Strömstad akademi. Mitt annonserade beslut att avgå som rektor satte i gång en storm av påtryckningar; man spådde akademins undergång och jag vet inte allt om jag avgick. Klart man tar intryck, men jag gav inte vika. Jag valde att istället satsa på Tvärtänkt och jobbet med att skapa den i samarbete med goda medarbetare var oerhört stimulerande! Där finns f.n. 24 debattartiklar och en lite större utredning om gängkriminalitet. Min artikel om jämförelse mellan Trump och Putin kommer ursprungligen från Tvärtänkt. Det känns tillfredsställande och vi försöker finna ett mellanting mellan en populärvetenskaplig artikel och en tidskriftsartikel. Vi är väl inte där än, men i varje fall på väg.

Men så kom oroande nyheter. Kassören hade tidigare meddelat att han inte står till förfogande, nu meddelar ordföranden att han också avgår. Urban och Bodil avgår också. Alla har sina fullt legitima skäl, arbetet i styrelse och AU har inte flutit på bra, jag har säkert bidragit därvid, men nu står plötsligt viktiga poster i akademins ledning lediga och jag kan tänka mig att valberedningen har ett styvt jobb. Samtidigt hände en massa saker i akademin, Bode drog igång en föreläsningsserie i Strömstad, redaktionskommittén hade kreativa och storstilade planer och det var ett riktigt ”go” på det senaste mötet. Jens har intressanta planer rörande Marston Hill så jag nästan ångrar att jag hoppat av. Så kom jag att tänka på julbordet som Växjö Högskola anordnade 1996, då jag precis börjat jobba där. Min strategi vid julbordet är att först ta en titt på vad som finns, se vad man gillar och välja ut dem man ska ta av. Jag älskar risgröt så det är viktigt att lämna plats till den. Allt var under kontroll, men då jag kommer till risgröten, då står det en ostkaka bredvid! Det var där inte tidigare. Vad väljer man mellan ostkaka och risgröt? Båda förstås och så får man ont i magen! Vad väljer man mellan Strömstad akademi och Tvärtänkt? Jo, båda och så blir man överbelastad! Då gäller det att delegera och att alla vet vad de ska göra.

Tänk om det kunde bli så! Tänk om vi sluppe alla dessa disputationer om spetsfundigheter som i praktiken inte betyder något! Tänk om vi kunde ägna oss åt det vi vill göra: Skriva, forska och tänka istället för att diskutera hur vi ska organisera oss. Jag vet att jag bär en stor skuld i detta, att jag försökt dra in er alla i administrativa utredningar – i de flesta fall tråkiga från ert perspektiv. Men jag gör nu följande deklaration: Jag ställer upp som rektor för ytterligare en period och jag lovar att inte dra igång någon som helst administrativ utredning!

Den akademi jag ser framför mig är en samling engagerade, kunniga och erfarna personer som i olika former, i självständiga grupper och på olika sätt skapar högkvalitativ forskning. En forskare vill skriva, publicera, vara delaktig i nya och spännande upptäckter och vill sprida resultaten av sin forskning. Allt detta ska Strömstad akademi kunna stödja, främst genom olika former av publicering. Vår AAS-serie har förmodligen ingen större impact, men vi jobbar på att höja den och göra den mer känd. I stället för att fokusera på administrativa hinder skapar vi goda produkter och ser till att de blir spridda. Ställer ni upp på denna vision, ställer jag upp som rektor för ytterligare en period!

Vetenskapskrönika i Strömstads tidning

Populism eller fakta om magnettåg?

Infrastrukturminister Tomas Eneroth ondgör sig över att höghastighetståget blir en valfråga, eftersom frågan inte lämpar sig för ”populism”. Den politiska valdebatten kommer att gälla för eller emot höghastighetståg och frågan är om någon blir populär på så platta visioner.

Jag skrev 2017 ett brev till Eneroths vapendragare Jens Holm (V), då nybliven ordförande i Trafikutskottet, som skulle kunnat skapa enighet. Jag skrev då att magnettåg har goda förutsättningar att ena alla politiska partier i en bred överenskommelse, eftersom tekniken har stora fördelar.

Men seriösa utredningar om magnettåg har avfärdats av alla riksdagspartier. De lutar sig mot expertmyndigheten Trafikverkets bedömning. Trafikverkets strategiska talesperson Christer Löfving uttalade nyligen att de har utrett frågan och säger nej.

I Ny Teknik (2022-04-25) hävdar jag ”Sverige behöver en grundlig och opartisk utredning av magnettåg” samt att Christer Löfvings uttalande är felaktigt. Trafikverket har bara gjort ett internt PM år 2014.

I motsats till Trafikverkets interna PM publicerade docent Henrik Ny (BTH) den 2 febr. 2022 en opartisk vetenskaplig och ofinansierad rapport (”Fast Ground Transport for Sweden”). Där framhålls att magnettåg har stora fördelar.

Enligt RF 1:9 gäller det att ”iakta saklighet och opartiskhet”. Om Trafikverket hade följt denna paragraf i grundlagen hade partierna inte behövt stå där utan lösningar. Vem vill ha en politisk oenighet i frågan om ny infrastruktur som ska fungera 100 år.

Per Flensburg: Putin och Trump – en jämförelse

Putin och Trump – en jämförelse

Per Flensburg, professor i informationssystem

Under drygt två månader har Ryssland försökt invadera Ukraina. Från början rådde inget tvivel om att de kommer att lyckas. Men den ukrainska armén gjorde oväntat hårt motstånd och den ryska var inte alls så stark som man trodde. Det förefaller som om beslutet att invadera fattades av Putin själv av okända anledningar. Hans tal innan ockupationen inleddes beskrivs som osammanhängande, osant och verklighetsfrämmande. Hans mentala hälsa ifrågasattes. Samma sak hände med Trump. Hans verklighet skilde sig från den vanliga verkligheten och be-

skrevs som ”alternative facts”. Än mer tydligt blev det då han hävdade att han vunnit valet och att demokraterna valfuskat i en oanad omfattning. Trots att domstolarna visade att det fanns inget sådant fusk hävdade Trump att det var fallet och hetsade mobben till att anfalla Capitoleum. Putins retorik inför anfallet på Ukraina påminner mycket om Trumps retorik efter valförlusten.

Hur kan dessa människor få en sådan förvriden uppfattning om verkligheten? Inom management-teorin finns något som kallas *gateways*. Den bygger på maktförhållanden. Vill man göra karriär måste man göra sådant som behagar de överordnade. Följaktligen vill man gärna rapportera positiva saker uppåt och försöka dölja de negativa. I hierarkin bildas då ett filter som filtrerar information om omvärlden. Inom affärsvärlden finns ett antal exempel på detta. Ett som jag själv kommit i kontakt med är Addo, som tillverkade mekaniska räknemaskiner. Jag var nattvakt där sommaren 1971 och kom lite grand i kontakt med arbetarna där. De hävdade att deras mekaniska räknemaskiner var mycket mer hållbara än de elektroniska räknedosorna. Att priset var minst 10 ggr högre verkade de vara omedvetna om. Med denna inställning är det klart att informationen till VD filtrerades systematiskt så att de mekaniska maskinernas framtid framstod som mer positiv än vad den var. Man kan tänka sig ett visst mått av önsketänkande också.

Om vi nu ser på både Putin och Trump så är de båda karismatiska ledare. De har dessutom hårda nypor och avskedar gärna de som opponerar sig. Följaktligen kommer de båda att omges av ja-sägare som på alla vis försöker behaga Ledaren. Detta förstärker förstås Ledarens uppfattning och kommer honom (kan föralldel vara en kvinna också!) att tro att verkligheten är som han föreställt sig. Vi får då en positiv förstärkande loop där den isolerade ledarens förvrängda världsbild alltmer förstärks ända tills den leder till konflikt med den verkliga verkligheten. Det resulterade i att Trump var övertygad om demokraternas valfusk. Men det märkliga är att ett antal miljoner amerikaner trodde detsamma. Inom parentes tillämpas samma mekanism av sociala media: Den information du får baseras på dina tidigare sökningar och besök/gillande. Därför får du i huvudsak information som bekräftar dina uppfattningar.

Detta kan förklara varför Putins uppfattning kom att bli bestämmande. På grund av pandemin var Putin mycket isolerad och umgicks bara med sina närmaste medarbetare. Som ledare är han extremt dominerande och följaktligen får han bara veta det som stämmer överens med hans uppfattning. Men hur leder detta till att han vill ockupera Ukraina?

Putin har ett förflutet inom KGB och är därmed en produkt av Sovjet. Han är dessutom en av världens rikaste människor, kanske rent av den allra rikaste. Men det är bulvaner som förvaltar dem. Han har visat sig vara mycket intresserad av att utöka sin förmögenhet. Han lär vara en storägare i Gazprom, det statliga oljebolaget. Om detta vetes dock inte mycket. Ukraina är ett bördigt jordbruksland med stora mineralfyndigheter som Putin ser kan utöka hans förmögenhet. Detta är en anledning till att attackera Ukraina. En annan anledning är drömmen om Storryssland. Putin var ju med när Sovjet fanns och det påstås att han vill återskapa detta. Det är en annan anledning till att han vill inkorporera Ukraina med Ryssland. Hans ”rådgivare” uppmuntrar honom i detta.

Nu kommer en intressant iakttagelse. Hur kommer omvärlden att reagera? Hittills har EU varit splittrat i sin syn på Ryssland, inom Nato förekom det också slitningar och Putin tänkte sig att hans attack på Ukraina, precis som ockupationen av Krim-halvön, skulle leda till splittring inom både Nato och EU. Så blev inte fallet, tvärtom visade sig att både EU och Nato blev mycket mer förenade än man väntat sig. Der visade sig också att Ukraina gav betydligt mer motstånd än vad Putin tänkt sig. Så vad händer nu?

Putin menar att operationen har gått precis som man tänkt, följer tidsplanen och att man har många hjältar. Tror han på det eller är det en missuppfattning han fått från sina meddelare? Man kan jämföra med Hitler som nästan in i det sista trodde på en tysk seger. Men han var ju nästan totalt nerknarkad och såvitt vetes är inte Putin det. Men han omges av ja-sägare som gör allt för att stå i gunst hos honom. Hans information om läget i världen filtreras genom dessa människor och den bekräftar därmed hans förutfattade meningar. Hur han har kunnat få för sig att Ukrainas folkvalda regering är nazister och att folket skulle välkomna ryssarna är dock för mig alldeles obegripligt.

Eller är Putins beteende fullt medvetet, ett spel han spelar i avsikt att.. ja vadå? Han har alltid tyckt om att överraska och kommer kanske att göra det nu också men ingen vet hur. Han har sagt sig vilja avsätta Zelenskyj, vilket förmodligen skulle resultera i att denne och resten av ukrainska regeringen blir dödade. Putin sätter sedan in en marionett, ungefär som han gjort i Belarus, men denne kommer att få ett helvete eftersom en enad befolkning går mot honom (kan aldrig tänka mig att Putin skulle sätta in en kvinna!). Detta har nog inte Putin räknat med,

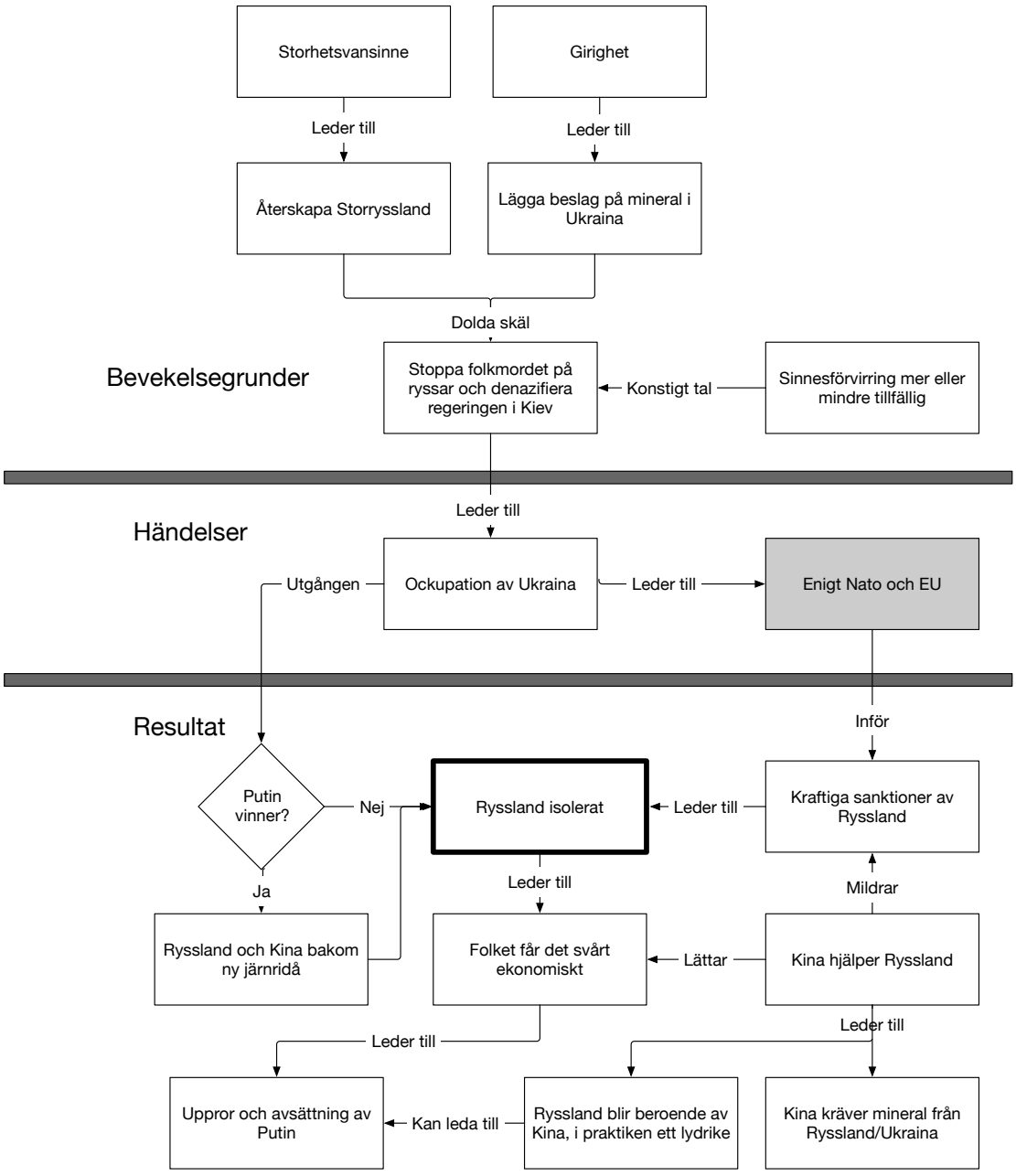

inte heller att befolkningen i Ryssland skulle ogilla hans krig. Med alla de sanktioner som vidtas mot Ryssland kommer det att bli samma varubrist som under kommunisttiden. Putins och hans bulvaners pengar är frysta och kan kanske rent av tas i beslag för att hjälpa Ukraina.

Under alla förhållanden blir det en hård tid med nöd och umbäranden för både Ukraina och Ryssland. Många planer på att röja Putin ur vägen kommer att skapas, men han är strängt isolerad, av påstådd rädsla för att bli smittad av covid-19. Jag tror att det också finns en stor dos rädsla för att bli skjuten. I figuren ovan ger jag en sammanfattning av min syn på vad som hänt och vad jag tror kan hända.

Första steget i analysen är varför vill Putin ockupera Ukraina? Det skäl som han själv anger är att befria den ryska befolkningen och stoppa det folkmord som pågår där och så vill han denazifiera ledningen för Ukraina. Detta berättade han i ett timslångt och mycket förvirrat tal han höll innan ockupationen började. Många bedömare tror att han måste ha varit sinnesförvirrad. Skälen är så uppenbart lögnaktiga att en normal människa inte tror på dem en endaste sekund! Samma sak hände när Trump påstod att demokraterna fuskade i valet och att Trump i själva verket vann. Men 70 miljoner amerikaner tror det ändå, trots att ingen domstol hittat något dom helst bevis. Putin trodde kanske att han kunde göra om samma sak. För säkerhets skull tilläts bara hans egen version av händelseförloppen, dvs den statliga versionen, att spridas via massmedia.

Men bakom detta märkliga officiella skäl finns ett antal dolda. De vanligaste som framförs är hans dröm om ett Stor-Ryssland, från den gamla sovjettiden. Putin växte ju upp på den tiden och var aktiv inom KGB. Helt visst ligger en stor portion makthunger bakom. Ett annat skäl som brukar anges är hans girighet. Han är väldigt rik, men pengarna står i olika bulvaners namn. Deras tillgångar är förmodligen också spärrade. Ukraina har mycket naturtillgångar såsom järn, mangan, titan, kvicksilver, svavel, kaliumkarbonat, kaolin och kalk och Putin vill komma åt dessa. Man håller på att bygga en pipeline för gas till Kina och den beräknas ge stora intäkter till ryska staten (Gazprom) och förmodligen också då till Putin.

Putin räknade förmodligen med att ockupationen av Ukraina skulle gå väldigt fort, men den ukrainska armén är Europas största, näst efter den ryska, och den gjorde mycket större motstånd Putin förmodligen hade tänkt sig. En annan oväntad motgång var att EU och Nato enades och skickade massor av vapen och förnödenheter till Ukraina. Putins hot om kärnvapen spädde ytterligare på enigheten. Detta blev en oväntad konsekvens av ockupationen och är markerat med grå skugga i figuren ovan. Det var förmodligen också oväntat att västvärlden skulle införa så kraftiga sanktioner så snabbt som de gjorde. En snabb och enad blockad leder till att Ryssland blir isolerat från den västerländska ekonomin. På sikt är det den avgörande händelsen och den har därför extra tjock ram. Ryssland får hjälp från Kina, vilket Putin och Xi Jinping kommit överens om i förväg. Kinas entusiasm för ockupationen var dock måttlig. På grund av isoleringens långsiktiga effekt kommer Ryssland att behöva mer och mer hjälp från Kina och det kan hända att Ryssland i praktiken blir ett lydrike till Kina. Det har nog inte Putin tänkt sig, så det kan bli en brytning.

Vad som är märkligt är att Europa fortsatt köpa ryska gas, trots att pengarna går direkt in i Putins krigskassa. Ungefär en miljard kronor om dagen beräknas komma in från Europa. I denna fråga kan inte Europa enas, främst för att Tyskland är beroende av rysk gas. Detta är en konsekvens av att de lade ner sina kärnkraftverk.

I praktiken har det bildats en järnridå i Europa. Den löper längs östra Finland, Östra Baltikum och östra Polen. Om den går längs Ukrainas norra eller södra gräns beror på om Putin lyckas ockupera Ukraina eller inte. Oavsett utgången har vi nu ridån, frågan är då om Kinna stöttar Putin eller inte. Det vill troligen inte vara inom en järnridå utan Kina vill kunna handla med

hela världen. Att Ryssland blir isolerat kommer att leda till att det blir ont om råvaror, ont om pengar och det kommer att bli långa köer, kanske rent av ransonering. Kort sagt, Sovjet-tiden kommer tillbaka. Det var ekonomin som blev Sovjets fall och det kan bli Putins fall också.

Preliminärt program Vetenskapsfestival 2022

Följande är ett preliminärt program för vetenskapsfestivalen 20-23 juni i Strömstad. Det kan bli ändringar och förflyttningar.

Dag	Datum	Tid	Aktivitet	Plats
Må	20-juni	13:00-15:00	Diskussion: Strömstad akademis framtid	Fars sal
Må	20-juni	15:00-18:00	Styrelse- och Årsmöte	Fars sal
Ti	21-juni	9:00-9:30	Inledning, Per Flensburg	Skagerack
Ti	21-juni	9:30-10:00	Gudrun Ohlsson: Kärlekens väsen och oväsen	Skagerack
Ti	21-juni	10:00-10:30	Kaffe	Skagerack
Ti	21-juni	10:30-11:00	Anders Gustavsson: Covid19 i ett gränsområde med Strömstad som utgångspunkt	Skagerack
Ti	21-juni	11:00-11:30	Gudmund Bergqvist: Världen efter Covid	Skagerack
Ti	21-juni	11:30-12:00	Carl Olivestam: Kulturmöte i centralafrikansk kontext med kyrkan som arena.	Skagerack
Ti	21-juni	12:00-13:30	Lunch	
Ti	21-juni	13:30-14:00	Marylou och Lennart: Drogprojektet	Skagerack
Ti	21-juni	14:00-14:30	Ledigt	Skagerack
Ti	21-juni	14:30-15:00	Ledigt	Skagerack
Ti	21-juni	15:00-15:30	Kaffe	Skagerack
Ti	21-juni	15:30-16:00	Bode Janzon: "Landsbygdens avfolkning: vilka blev kvar på landet? Med exempel från Orust omkring sekelskiftet 1900."	Skagerack
Ti	21-juni	16:00-16:30	Per Staffan Boström	Skagerack
Ti	21-juni	16:30-17:00	John Fletcher	Skagerack
Ti	21-juni	19:00-21:00	Musik	Kyrkan
On	22-juni	9:00-9:30	Åsa Morberg	Skagerack
On	22-juni	9:30-10:00	Jens Allwood: Tvärvetenskap	Skagerack
On	22-juni	10:00-10:30	Kaffe	Skagerack
On	22-juni	10:30-11:00	Ledigt	Skagerack
On	22-juni	11:00-11:30	Göran Bryntse: Problem med kärnkraftsavfall	Skagerack
On	22-juni	11:30-12:00	Bergqvist, Broman, Wigblad mfl: Fossilsnålt Koster. Det handlar om solel. maglev, vindsnurror etc	Skagerack
On	22-juni	12:00-13:30	Lunch	

Dag	Datum	Tid	Aktivitet	Plats
On	22-juni	13:30-14:00	Jens Allwood: Metodantologin	Skagerack
On	22-juni	14:00-14:30	Ledigt	Skagerack
On	22-juni	14:30-15:00	Ledigt	Skagerack
On	22-juni	15:00-15:30	Kaffe	Skagerack
On	22-juni	15:30-17:00	Installation av nya ledamöter	Skagerack
On	22-juni	17:00-18:00	Mingel	Skagerack
On	22-juni	19:00 -	Middag (frivillig)	T b a
To	23-juni	9:30-10.30	Strömstad akademis framtid, uppföljning av diskussion på måndag	Skagerack
To	23-juni	10:30-11:00	Kaffe	Skagerack
To	23-juni	11:00-11:30	Ledigt	Skagerack
To	23-juni	11:30-12:00	Ledigt	Skagerack
To	23-juni	12:00-13:30	Lunch	
To	23-juni	13:30-15:30	Guidning av Ulf Hansson på Strömstads museum	Museet

Åsa Morberg: Framtidstankar om Strömstad akademi

Framtidstankar om Strömstad Akademi

tänkta av Åsa Morberg, docent i didaktik

I programmet för vetenskapsfestivalen finns ett tillfälle, på torsdag, då vi ledamöter ska diskutera Strömstad akademis framtid och dess framtida utveckling. Det är ett utmärkt inslag i programmet för festivalen. Synd att det är så sent i programmet[1]. Många är redan på väg hem till midsommarfirandet. Vi behöver dock tänka på och diskutera framtidsfrågor för Strömstad akademi kontinuerligt i verksamhetens alla fora. Framtiden är inget som bara kommer, utan den skapar vi tillsammans i Strömstad Akademi. Vi är vana att fokusera på det vi kan kontrollera och att leva i nuet, men nu behöver vi ta ett avstamp och tänka framåt. Hur ska Strömstad akademi se ut om tio år? Det är ett kort perspektiv egentligen.

När jag headhuntades av Lars Broman till Strömstad akademi fick jag en mycket positiv bild av Strömstad akademi och den bilden bär jag alltjämt med mig. Lars Bromans utvecklingstankar var också mycket lockande. Jag hade inga som helst tankar på att avsluta min yrkesverksamhet och Strömstad akademi skulle kunna ge mig den plattform jag behövde, en möjlighet att fortsätta forska och vara en del i en gedigen kunskapsbank av vetenskaplig och erfarenhetsbaserad kompetens. Det är enligt mitt sätt att se huvudsyftet med Strömstad akademi nu och i en framtid. Lars Broman skisserade utvecklingsmöjligheter för Strömstad akademi i de texter han publicerade som rektor och det var lätt att bejaka hans skisser. För samhället är det mycket angeläget att ta tillvara dessa forskares samlade resurser och stora kontaktnät världen över och det såg Lars Broman.

Jag tillhör dem som uppskattar den sociala samvaron nu och kommer också att uppskatta den i en framtid. Jag ser dock inte den sociala samvaron som ett självändamål, utan mera som en bieffekt av en kvalitetsmässigt god arbetsgemenskap. Jag ser behovet av en professionellt arrangerad rekryteringskampanj för att få flera ledamöter och mera intäkter. En kampanj som planeras av professionella marknadsförare.

[1] Festivalen inleds med en två timmars diskussion kring detta ämne och den följs upp på torsdagen. Önskemålet uppfylld!

På vår hemsida står en lång rad aktiviteter som Strömstad akademi ägnar sig åt idag. Det är aktiviteter som alla kan finnas i ett skisserat framtidsscenario. Samarbetet med andra högskolor och universitet ser jag som en viktig del att utveckla såväl kvalitativt som kvantitativt.

Strömstad akademi är att betrakta idag och i en framtid som en stor och viktig nationell och internationell resursbank av kvalificerad expertis inom högre utbildning. Antologin Forskarkarriärer ger oss möjligheter att stödja yngre forskares karriärutveckling i form av mentorskap och coaching. Antologier har producerats i egen regi och det arbetet bör fortsätta gärna då i egen förlagsverksamhet i framtiden. Strömstad akademi producerar idag också en egen skriftserie Acta Akademiae Stromstadiensis, AAS, och den skriftserien bör utvecklas i en framtid till en internationell tidskrift. Det går att intressera exempelvis Taylor & Francis för att lägga in tidskriften i sitt företag, och därmed stärka ekonomin rejält i Strömstad akademi.

Strömstad akademis vetenskapsfestival är ett kvalitativt mycket bra tvärvetenskapligt och mångvetenskapligt arrangemang. Strömstad akademi bör eftersträva att regelbundet anordna konferenser för en nationell och internationell deltagarskara i en framtid. Lokalavdelningarna, om de stärks administrativt, kan säkerligen också arrangera nationella och internationella konferenser i en framtid. Ett framtagande av en stilfull profilkollektion finns det behov av under de närmaste tio åren. Vi bör beställa profilkollektionen av ett professionellt marknadsföringsföretag.

I mitt framtidsscenario finns också utbildning med. Forska och utbilda går för mig alltid hand i hand. Strömstad akademi kan arrangera såväl reguljär utbildning som uppdragsutbildning. Strömstad akademi kan bygga ut sitt föreläsarforum och sälja såväl fysiska som digitala föreläsningar. Det behövs en utvecklad administration som kan hantera utbildning på ett korrekt sätt. Det behövs också finansiering till den breda verksamheten som ska utvecklas i Strömstad akademi.

I min framtidsbild av Strömstad Akademi finns några kolleger som på en stor del av sin tid ägnar sig åt att söka pengar till driften av akademin. Om Strömstad akademi ska kunna genomföra de förslag som listats ovan krävs likvida medel. Det kan vara byten på dessa sökande. De som varit mest framgångsrika och dragit in mesta forskningsmedel kanske kan volontera?

I en framtid behöver Strömstad akademi också se över sin organisation och effektivisera administrationen. Hela styrelsen behöver en utbildning i föreningskunskap. De problem med styrelsearbetet som medlemmar idag kan uppleva behöver Strömstad akademi komma tillrätta med under den närmaste framtiden. Styrelsearbetet behöver förenklas starkt, bli mera tidsbesparande och framför allt mera demokratiskt!

Vilka är Dina framtidstankar!

Åsa Morberg: Förslag till konferens

Förslag om att anordna en konferens kring temat ”Hur bli en professionell reviewer?” för vetenskapliga artiklar i internationella refereegranskade och högt ansedda tidskrifter.

Åsa Morberg

Här kommer ett första förslag om att Strömstad akademi anordnar en internationell konferens kring temat ”Hur bli en bättre professionell reviewer för vetenskapliga artiklar?” Det är givetvis en preliminär titel.

Många seniorer har kvar sina granskningsuppdrag och har samlat på mycket erfarenheter som man kan dela med sig av till mindre erfarna forskare. Att vara en bra granskare hänger naturligtvis ihop med kraven från tidskriften där artiklar ska publiceras, men det finns ändå både allmänna och specifika råd till reviewer. Många råd är generella. Naturligtvis finns det också särskilda råd kopplade till ämnet.

Alla forskare har säkerligen erfarenheter av granskningar som är bristfälliga och vet att de är inte mycket värda för att öka kvaliteten på artikeln. De är dessutom allt för vanliga. Likaväl som en kvalitativt god granskning är guld värd för att öka artikelns vetenskapliga kvalitet. Det är goda professionella granskningar som är eftersträvansvärda.

Förslaget handlar nu om anordnandet av en kortare konferens från lunch till lunch. Konferensen vänder sig till reviewers, vana och något mindre vana. Syftet med konferensen ska vara att de som inte är så vana ska få hjälp och stöd av de mera erfarna i att granska artiklar.

I marknadsföringen av Forskarkarriärer har detta förslag kommit upp och det har till och med föreslagits en uppföljande antologi kring att vara en professionell reviewer. Så här tänker jag kring innehåll och upplägg av konferensen. Annonseringen skall givetvis också handla om möjligheten att delta i en antologi kring uppdraget att vara en professionell reviewer.

Det är lite osäkert om vi har möjligheter att ordna med en sådan här konferens. Det här ska vara en konferens som det kostar att delta i och deltagarantalet ska vara begränsat. Kanske 25 st. bara. Strömstad akademi hyr lokal och ser till att vi kan anordna kaffe och lunch. Middag kan deltagare själva ordna i Strömstad eller om vi eventuellt ska lägga in kostnaden för en middag. Den sociala samvaron är viktig under en sådan här konferens. Boendet ordnar var och en på egen hand och betalar separat. Deltagande i konferensen kan vara både ledamöter och externa deltagare.

Upplägget kan i stort vara följande: presentation av konferensens deltagare, genomgång av syftet med konferensen, några mycket kvalificerade granskare föreläser om att granska vetenskapliga artiklar och presenterar ett textmaterial för den fortsatta konferensen, deltagarna delas upp i grupper och diskuterar erfarenheter av att granska vetenskapliga artiklar, den första dagen summeras och dag två presenteras.

Den andra dagen handlar om vilka behov av stöd det finns och hur en antologi skulle kunna läggas upp. Dagens diskussioner handlar om samplanering av en antologi kring att vara en professionell reviewer. Det kan också finnas en presentation av en bra redaktör för en tidskrift om hur tidskriften stöder sina reviewers. Kanske en presentation av hur ett Editorial board arbetar för att stödja sina granskare. Den andra dagen avslutas med framtagande av en synopsis för en antologi kring att vara en bra reviewer.

Sedan ska en redaktionskommitté vara utsedd för antologin så att arbetet med produktion av texter ska kunna starta direkt efter konferensen. Vår rektor Per Flensburg har påpassligt nog lyft fram vikten av att pröva anordnandet av konferenser. Det här är ett förslag. Eftersom alla i stort sett har haft uppdrag att granska vetenskapliga artiklar så passar temat många ledamöter. Jag har också testat min ide på dem jag mött i marknadsföringen av Forskarkarriärer.

Om vår egen tidskrift skulle kunna ges ut exempelvis av ett internationellt förlag, är det möjligt att finansiera en sådan här konferens med deras stöd. Jag har goda erfarenheter av ett sådant arrangemang genom min tid som president i Bryssel.

Gudmund Bergqvist: Och så hände det!

Och så hände det!

Gudmund Bergqvist

Vi har i en lång tid i debatten ofta om inte i samma utsträckning som i vissa angloamerikanska medier haft en debatt om identitetsfrågor, synen på HBTQ, vissa invandrargrupper och ojämlikhet ofta kallade woke och cancelfrågor. Denna har i stor utsträckning skötts av den så kallat tjattrande medelklassen i olika både gamla och nya media. De finns de skeptiska som kallar dem marginalfrågor.

2020 drabbades världen av en pandemi vilket medfört stort debattintresse framför allt för sjukvårdsfrågor men inte upphörande av identitetsfrågor.

Så plötsligt den 24 februari 2022 utbryter ett som många länge befarat: storkrig i Europa. Vi ser en enorm flyktingström denna gång av kvinnor och barn i motsats till den 2015 då det huvudsakligen var unga män. EU utlöser massflyktingdirektiv. Väst blir plötsligt enat och ger så mycket stöd som möjligt till Ukraina utan att hamna i direktkrig med Ryssland och risk för användande av nukleära vapen som kunde starta världskrig 3.

Vi har sett en snabb radikal förändring av debatt klimatet. Nu läser vi i stället ord som försvar, totalförsvar, NATO skyddsrum, livsmedelsproduktion, energitillgång etc. Välkomna till verkligheten! och agera på verkliga frågor som kräver verkliga lösningar. Världen är inte gullig och välvillig. Diktatorerna anser att rätten sitter i spjutstångs ände och tar inte hänsyn till andra och blir ej berörda av om de råkar ställa till med svält och elände i andra länder. Erfarenheterna från Hitler Tyskland, Stalin Sovjet och Mao Kina förskräcker. Deras intresse att samverka för globala lösningar kring pandemier, global warming etc. är svalt. Vi måste vara beredda på en långvarig kamp för att försvara demokrati, rättsstat och mänskliga rättigheter och ha fungerande internationella organisationer. Detta kommer att kosta men vi bör betänka alternativet.

Vi behöver på olika sätt diskutera dessa frågor som under många år varit styvmoderligt behandlade till förmån för marginella och exotiska och emotionellt exalterande. Rusta upp både försvar och totalförsvar. Öka samhällets resiliens på olika sätt. Till dessa hör en hållbar energipolitik. Detta ger goda möjlighet att snabbt få igenom en grön omställning. Vi behöver öka vår egen matproduktion och återupprätta de lager vi hade tidigare. Trygghet måste kunna kosta.

Samtidigt måste vi arbeta med pandemiförebyggande, begränsa global warming och minskande biodiversitet och hjälpa u-länderna att utvecklas! Det är inte brist på verkliga problem att diskutera och hitta lösningar på.

Gudmund Bergqvist: Recension

Recension: Martin Kragh. Det fallna imperiet, Fri tanke 2022.

Gudmund Bergqvist

Vi lever i en tid när den europeiska säkerhetsordning och våra värden som demokrati rättsstat, mänskliga rättigheter hotas av ett aggressivt Ryssland styrt av en diktator.

Hur kunde detta hända och hur ser historien ut bakom dessa förändringar?

Martin Kragh, forskare i Östeuropastudier, ger en beskrivning av rysk historia med bakgrund i 1800-talets tsarryska imperialism via Sovjetunionen till dagens Ryssland. Han redovisar olika

historiska händelser, ideologiska teorier som påverkar. Hur har Ryssland sett på omvärlden och hur har omvärlden bedömt respektive missbedömt Ryssland?

Boken innehåller en stor mängd data och en 30-sidig referenslista! Trots det stora sakinnehållet är den skriven i en lättläst och koncentrerad stil! Vilket imponerar.

Vill man vara insatt i dagens situation: läs den!

Vet du föga, behöver du skaffa kunskap. Läs den!

Detta är troligen den mest betydelsefulla boken utgiven på svenska detta år.

Rune Wigblad: Kan vindkraften bli mer hållbar?

Kan vindkraften bli mer hållbar?

Rune Wigblad

Från Dagens Arena, 18 april, 2022

Vindkraften kan snabbt skalas upp och ge förnybar energi. Vertikalaxlade vindkraftverk har dock bättre prestanda, lägre buller och stör inte fågellivet lika mycket som horisontalaxlade kraftverk med jämförbar storlek.

För att skapa elenergi i Sverige har andelen vindkraft ökat successivt de senaste åren och uppgår idag till mellan 15-25% av den totala elproduktionen. Övriga storskaliga källor till elproduktion i Sverige är vattenkraft och kärnkraft med andelar mellan 30-40%.

Hur mycket ny elkapacitet behöver Sverige bygga upp de närmaste åren?

Vissa auktoritativa bedömare, såsom t ex Energimyndigheten,menar att det ökade behovet av elkraft de närmaste 10 åren i Sverige uppgår till ca 100 procents ökning jämfört med idag. Denna bedömning kan ifrågasättas samtidigt som den ökar de politiska ropen på mer vindkraft. Vindkraften framstår för politikerna som möjlig att skala upp till stora volymer relativt snabbt om man dessutom löser problemet med varierande produktion av el vid olika vindförhållanden.

När det blåser mycket och det produceras ett överskott av el, behöver detta tas om hand genom stor överföringskapacitet till regioner som kan förbruka elen omedelbart eller att elen lagras. Lagring av elenergi kan till exempel ske med vätgasproducerande havsbaserade vindkraftsparker. Med utbyggnad av vindkraft och solceller behöver Sverige förstärkt överföringskapacitet och bättre lagringsmöjligheter.

Ett så stort behov som 100 procent ny elenergi är en överskattning eftersom det främst utgår från att de industriella processerna i norra Sverige behöver el för att ersätta kolet vid framställning av stålprodukter. Det dessa industriella processer(Hybrit ca 55-60 TWh/år, H2 ca 12 TWh/år) behöver är vätgas in i processerna. Att gå omvägen via el till vätgas skapar stora omvandlingsförluster. Kan dessa förluster undvikas?

Vätgas som kommer från vindkraftverk och solceller betecknas som grön. Geotermisk vätgas är relativt grön eftersom de varma källorna tas om hand och värmen skulle annars släppas ut i atmosfären.

För lagring av energi kan vätgas produceras från stora vindkraftverk till havs och blir då grön vätgas. Som ett exempel från Japan visar är det dessutom fullt möjligt att skapa en försörjningskedja med vätgas. Japan skapar i ett projekt sedan tre år tillbaka en sådan uppbyggnad av levererad vätgas från Australien. Även Tyskland vill köpa vätgas från Australien.

För Sveriges del skulle något motsvarande kunna ske via relativt grön vätgas från till exempel Island via Narvik och malmbanan. Detta kräver dock en offensiv vätgasstrategi i Sverige som vi inte har för tillfället.

Om ovanstående analys stämmer kvarstår en bedömning att Sverige behöver en ökning av elproduktionen på 10 års sikt, möjligen ca 50%. Det är bland annat övergången till elbilar och vissa industrietableringar som skapar detta behov. Det finns dock också möjligheter att även framgent spara på elkonsumtionen.

I den övergripande bilden finns också möjligheten att öka produktionen av el avsevärt och snabbt, med ytterligare investeringar i solceller. I Tyskland passerade andelen el från solceller 10 procent av den totala elproduktionen. Den nätkopplade elen som genereras av solceller gav i Sverige 2021 bara ca 0,5 procent och kan kanske nå 1 procent år 2022 med nuvarande utbyggnadstakt. Tysklands andel solcells-el har ökat från ca 3 procent till ca 10 procent de senaste tre-fyra åren.

Samma volym (kapacitet) som finns i Tyskland idag går alltså att snabbt bygga upp i Sverige och skulle då motsvara minst 30 procent av den svenska elproduktionen. Tyskland har ju en mer än tre gånger så stor total elförbrukning jämfört med Sverige. Men för att detta ska ske behöver Sverige en nationell solcellsstrategi som inte finns idag.

Ovanstående innebär emellertid inte att det är oviktigt att på kort sikt öka den svenska produktionen av el från vindkraftverk. Det är dock viktigt att inte lägga alla ägg i samma korg och till exempel bara satsa på vindkraft. En faktor som talar för en vindkraftssatsning är relativt låga elpriser för el från vindkraften, men det bör ske en välplanerad ökning som även tar hänsyn till de negativa konsekvenserna.

Vindkraft värderas ofta som en helt grön energikälla av miljövänner. Flera personer har dock övergivit sin tidigare positiva inställning till vindkraften, till exempel Björn Gillberg. Kritiken handlar huvudsakligen om att områden exploateras av utländska företag med vinstsyften och inte för miljöns bästa. I motsats till detta framhåller regeringen i sin retorik att vindkraft är en grön och billig elproduktion.

En betydande svårighet med de konventionella vindkraftverken är att de är klumpiga och har stora mekaniska system som slits ner snabbt, både i maskineriet och i rotorbladen. Den korta livslängden på de konventionella vindkraftverken (ca 15-25 år) gör att miljönyttan med investeringen är för begränsad. CO2utbytet med överskott vid produktion av el jämfört med underskottet vid produktion av själva vindkraftverken, är relativt god trots den korta livslängden Men, sämre är det med energiutbytet av investeringen som är relativt dåligt.

En typ av helhetsvärdering av olika lösningar som mer och mer har börjat tillämpas av forskare är nyckeltal för energiåterbetalning eller Energy Return Ratio (ERR eller EROEI). I en kunskapsöversikt (Rana et al, 2020) över olika vetenskapliga studier, visas att system baserade på biomassa är dyrare och mindre effektiva jämfört med jämförbara tal för fossil-baserad energi, medan solceller och vindenergi har nått en bättre och högre mognadsgrad (Rana et al, 2020).

Där påpekas också att det är viktigt att förbättra energieffektiviteten för fossilfria lösningar. Detta resultat tycks utgöra en skarp kritik av Sveriges satsning på biogas-baserade lösningar. Resultaten pekar också på att det behövs vindkraftverk med längre livslängd för ökad energiåterbetalning. Även lönsamheten över hela livscykeln kan ifrågasättas med så korta livslängder. Det kan till och med ifrågasättas om en livscykelanalys av de redan installerade vindkraftverken verkligen visar på grön och lönsam elproduktion. Till detta kommer problem med höga bullernivåer som är det viktigaste argumentet lokalt för att hindra utbyggnaden av vindkraft på land.

Teknologier bör inte utvärderas utifrån en enda framgångsvariabel utan också utifrån om de uppnår en nöjaktig nivå (hygienfaktornivå) på alla andra variabler. Hygienfaktorerna som den konventionella vindkraften (horisontalaxlade) har svårigheter att uppnå är huvudsakligen buller, visuellt utseende i landskapet och påverkan på djurlivet. Dessa vindkraftverk ger förmånliga elpriser men har problem med att nå ner till nöjaktiga bullernivåer när det finns bebyggelse i närheten. Den första utbyggnaden av vindkraft som etablerades låg i områden långt från bebyggelsen. När dessa ekonomiskt gynnsamma lokaliseringar med närhet till kraftledningar började ta slut kom planeringen av vindkraftsparker närmare och närmare bebyggelsen, vilket innebar att till exempel hygienfaktorn buller blev ett stort problem för enskilda människor.

Det växande motståndet handlar om lokala reaktioner på etablering av vindkraft nära bebyggelse. Lokala parter var inte längre beredda att offra sig för det nationella behovet av mer el.

För att få bättre ekonomi i vindkraftsparkerna utvecklade företagen också jättestora och höga vindkraftverk, ett volym- och storskalighetstänkande. De senare versionerna är mer än dubbelt så höga som de äldre vindkraftverken och har högre bullernivåer. Det blev minst sagt svårt att finna stöd för att bygga dessa på land, när de överskred vissa hygienfaktorer. Detta gäller speciellt tätbefolkade regioner i södra Sverige där elbristen också är som störst.

Det lokala folkliga motståndet mot dåliga hygienfaktorer ledde till att fler och fler kommuner utnyttjade det kommunala vetot mot etableringar. År 2021 var det ca 78 procent av alla vindkraftverk som stoppades av kommunerna. De flesta etableringsförsöken på land för vindkraftsparker misslyckas alltså numera. Det lokala intresset ställs mot riksintresset av mera elproduktion.

Regeringen vill snabba på utbyggnaden av vindkraft och startade utredningar samt en process med en ändrad lagstiftning som skulle ta bort det kommunala vetot mot utbyggnad av vindkraftsverk.

Den 28 februari 2022 beslutade regeringen om en lagrådsremiss med förslag till regeländringar om kommunal tillstyrkan till vindkraft. Kommunernas vetorätt finns då kvar, men tidigareläggs och blir en förutsättning för att en tillståndsansökan för att vindkraft ska kunna prövas enligt miljöbalken Argumentet är att vindkraften då blir mer förutsägbar, men all projekterfarenhet visar att ett väl förberett och väl förankrat projekt går snabbare under genomförandefasen och skapar mindre problem efter etableringen. En jämförelse mellan olika teknikalternativ och ett lokalt förankringsarbete kräver tid.

Den 6 april 2022 aviserade regeringen tre nya utredningar för att snabba på utbyggnaden av vindkraft, men ingenting om de alternativa tekniker som lokala aktörer behöver få kännedom om och värdera. Regeringens utredningar handlar om:

- Stärkta incitament till kommuner och lokalsamhällen för utbyggd vindkraft.
- Effektivisering av regeringens roll som prövningsmyndighet för förvaltningsärenden enligt miljöbalken, bland annat ärenden om havsbaserad vindkraft.
- Regeringsuppdrag till Havs- och vattenmyndigheten att utreda konkurrerande vindkraftparker till havs. Myndigheten ska utreda ett system för hur aktörer tilldelas ensamrätt att etablera havsbaserad vindkraft i specifika områden.

Vindkraftverk som placeras ute till havs syns och hörs knappt alls från land, vilket gör att upprivande lokala beslutsprocesser ibland kan undvikas. Förhoppningar riktas därför mot havsbaserad vindkraft av konventionell typ. Till havs är det dock ännu svårare att få tillstånd när fiskerinäringens intressen, miljökrav och rikets säkerhet ska tas i beaktande. Upp emot 95 procent

av alla ansökningar till havs nekas för tillfället. Kommer de nya utredningarna att bädda för mer acceptans?

Tyvärr övervägs inte alternativen vertikalaxlade vindkraftverk som tycks ha bättre prestanda i flera avseenden. Regeringen har nu satsat på att skapa en stor ökning av vindkraften genom att fastställa de statliga havsplanerna och skyndar därmed på utbyggnaden av den havsbaserade vindkraften av traditionell typ, horisontalaxlade vindkraftverk. Många havsvindparker ligger långt ut från kusten, i områden där kommunernas vetorätt inte gäller. På dessa platser är det regeringen som beslutar om tillstånd.

Denna förbehållslösa satsning på konventionell vindkraft till havs tycks utgå från värderingen att vindkraft är bra eftersom den ger förnybar el, utan hänsyn till besvärande hygienfaktorer eller livslängdsanalyser. Försvinner då problemen med hygienfaktorerna vid havslokalisering?

Kritiska röster har höjts mot att det är en föråldrad syn som råder avseende utbyggnaden till havs eftersom gränsen har satts till mindre än 40 meters djup. Det är just på sådana grundare vatten som det finns störningskänsliga och värdefulla naturintressen samt goda fiskemöjligheter. Vindkraftens bullernivåer stör till exempel fisken som annars gillar grunt vatten. Det är idag istället möjligt att bygga bottenfasta vindkraftverk ner till 60-70 meters djup samtidigt som det sker en utveckling av flytande vindkraftverk, till exempel av svenska Hexicon.

Kraven på att teknikutveckling av vindkraftverken verkligen ska producera hållbar grön och lönsam el bör ställas av samhället, oavsett om det är landbaserad eller havsbaserad vindkraft. Hur ska detta gå till?

De konventionella vindkraftverken är horisontalaxlade med en enorm tyngd högst uppe på pelaren och ju större de blir desto större blir tyngden. Flera haverier har inträffat vid höga vindhastigheter, till exempel i Jörn eller Vattenfalls havsbaserade Ormonde.

Men det finns också alternativ teknik i form av två huvudtyper av vertikalaxlade vindkraftverk, Darrieus och Savonius, med flera varianter. Där ligger tyngden på marken/havsytan. Det är till och med på gång ett vindkraftverk utan rotorblad (Vortex). Vi behöver faktaunderlag och löpande teknikvärderingar om dessa alternativ.

Det går att förlänga livslängden väsentligt för landbaserade vindkraftverk med hjälp av magnetlager som skapar friktionsfrihet. Detta ger längre livslängd, bättre livscykelresultat och mindre underhållskostnader. Magnetlager är tunga och passar därför bäst för vertikalaxlade vindkraftverk där lagret ligger nära marken. Förutom produktion av små vertikalaxlade vindkraftverk finns i Sverige företaget SeaTwirl som utvecklar stora vertikalaxlade vindkraftverk till havs, men var i Sverige finns opartiska studier av alla möjliga teknikalternativ som utvecklas internationellt?

För havsbaserade vindkraftverk tillkommer dessutom slitage från saltblästring. Det behövs nya hållbara material i rotorbladen för vindkraftverken, vilket är en bättre möjlighet med vertikalaxlade vindkraftverk på grund av deras lägre rotationshastighet. Med vertikalaxlade vindkraftverk kan vindkraften bli mer långsiktigt hållbar.

Fördelarna med vertikalaxlade vindkraftverk är huvudsakligen:

Generatorn till vertikalaxlade verk kan placeras på marken eller havsytan och saknar växellåda, vilket ger mindre driftsavbrott, lägre underhållskostnader och längre livslängd.

- Magnetlagrade verk börjar snurra vid ca 1,5 m/s jämfört med 4-6 m/s för konventionella verk och klarar också mycket höga vindstyrkor.

- Vertikala vindkraftverk har ett högt vridmoment som gör att de producerar mer elektricitet än motsvarande horisontella vindkraftverk i låga och moderata vindhastigheter.
- Vertikalaxlade vindkraftverk har enligt en doktorsavhandling (Möllerström, 2017) relativt lågt buller.
- Vertikalaxlade vindkraftverk stör inte fågellivet lika mycket eftersom den lägre hastigheten på bladen gör att de är lättare att upptäcka för fåglar. Bladen har lägre rotationshastighet.

Traditionella vindkraftverk i en vindkraftspark lider av turbulens i de bakre raderna. En studie (Hansen et al 2021) hävdar att vertikalaxlade vindkraftverk därför levererar mer el eftersom de blir effektivare i grupp.

Den fördel som framhålls med de konventionella horisontalaxlade vindkraftverken är att moderna sådana kan byggas med större storlek och därmed når kraftfulla vindar i de högre luftlagren. Det rapporteras om nya vindkraftverk som är ca 200- 300 meter höga, men de som byggdes för 15 år sedan var typiskt ca 70-80 meter höga. Även vertikalaxlade vindkraftverk kan byggas på relativt hög höjd. I Tyskland har en vertikalaxlad prototyp byggts som är 105 meter hög . Det finns behov av en jämförande studie.

Varför diskuteras inte utvecklingen av vertikalaxlade vindkraftverk av våra politiker? De ställer tyvärr inte krav på mer hållbara vindkraftverk därför att de inte känner till tekniken jämfört med andra typer av vindkraftverk och får inte heller rapporter om teknikutvecklingen. Sverige behöver en teknikvärderingsinstitution som ger allmänhet och politiker opartisk och uppdaterad information om teknikutvecklingen. Först då kan fakta gå före löst grundat tyckande. Fram tills vi har en sådan behöver dock alla teknikalternativ för vindkraft opartiskt jämföras med varandra i en grundlig utredning.

Noter

Hansen J. T. Mahak M. Tzanakis L. (2021), Numerical modelling and optimization of vertical axis wind turbine pairs: A scale up approach. Renewable Energy, Vol 171, june 2021, p 1371-1381.

Möllerström E. (2017), Diss., “Noise, eigenfrequencies and turbulence behavior of a 200 kW H-rotor vertical axis wind turbine”, urn:nbn:se:uu:diva-316385

Rana R.L. Lombardi M. Giungato P. Tricase C. (2020), Trends in Scientific Literature on Energy Return Ratio of Renewable Energy Sources for Supporting Policymakers Adm. Sci. 2020, 10, 21; doi:10.3390/admsci10020021

Mikael Tiger: Ketamin läkemedel mot depression

Ketamin läkemedel mot depression

Mikael Tiger

Ketamin har använts som anestesimedel sedan 1960-talet och det används också mot smärta. Senaste två decennierna har det kommit alltmer övertygande evidens för att ketamin kan hjälpa också mot depression. Till skillnad från andra antidepressiva läkemedel har ketamin en snabb antidepressiv effekt. Ketamin påverkar glutamatsystemet. Vad som är mindre känt är att det har en tydlig effekt också på serotoninsystemet. Mikael Tiger, psykiater och forskare vid Karolinska Institutet, kommer att presentera en studie av hur ketamin påverkar en viktig serotoninreceptor vid behandling av deprimerade som inte har blivit hjälpta av SSRI.

Jens Allwood: Diskussionssemnarium på Marston Hill

Strömstad Akademis Västsvenska lokalgrupp inbjuder till Diskussionsseminarium på Marston Hill i Mullsjö om MIGRATION OCH INTEGRATION 7 - 8 maj, 2022 (OBS ändrad tid).

Jens Allwood

På grundval av de responser vi fått efter nyhetsbreven från januari och februari på frågan om seminarium inbjuder vi nu alla intresserade till seminarium om MIGRATION OCH INTEGRATION, 7 - 8 maj på Marston Hill i Mullsjö.

Troligen kommer vi också att kortfattat rapportera om arbetet med metodantologin och även spinna vidare på diskussionen om syftet med Strömstad Akademi.

Upplägget av seminariet kommer att bli att alla deltagare inbjuds att göra kortare inlägg som vi därefter diskuterar.

(Man kan emellertid också delta i seminariet utan att göra ett inledande inlägg.)

Seminarierna är tänkta att vara lunch till lunch med gemensam två luncher, middag, kaffe, i pauserna, samvaro på kvällen och övernattning. Pris 1500 SEK (självkostnadspris). För två olika presentationer av Marston Hill, se marstonhill.se eller marstonhill.com

Möjligen kan seminariet bli utgångspunkten för en mång- eller tvärvetenskaplig antologi.

Nu vill vi be dig som skulle vara intresserad av att vara med att skicka ditt svar i mail till jens@allwood.se (gärna också till elisabeth@allwood.se och

gudmundbergqvist@hotmail.com).

Väl mött!

Jens, Elisabeth, Gudmund

Lars Broman: Frank Heller utställning i Lund

Lars Broman: Välkomna till Frank Heller på Lunds universitetsbibliotek!

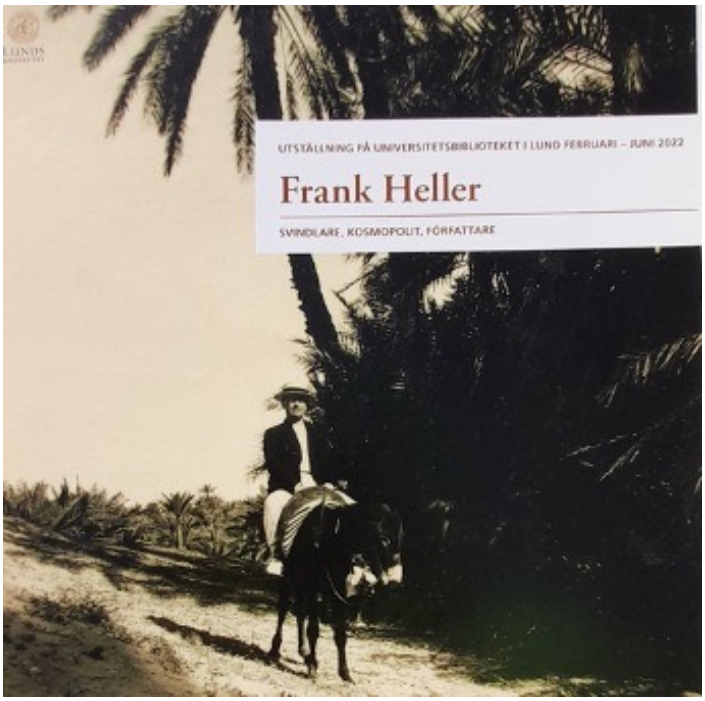

För ledamöter i Ström-stad akademi visas utställningen om Frank Heller och hans författarskap i Lunds universitetsbiblioteks foajé fredagen den 6 maj kl 17 av utställningens kommissarie Petter Lawenius. Visningen är kostnadsfri och ni får gärna ta med släkting eller vän som kan vara intresserad. NI som vill kan komma redan kl 16 och fika med mig och Petter i Café UB som ligger i bibliotekets källare. Utställningens 28-sidiga katalog är också gratis; bilden föreställer katalogens framsida.

Många av er som är någorlunda jämnåriga med mig känner säkert till Frank Heller, författarnamn för Gunnar Serner. Han

var Sveriges mest lästa äventyrsförfattare under första halvan av 1900-talet. Jag upptäckte honom redan som ung tonåring och har sedan dess samlat på hans böcker; jag tror att jag har de flesta av Hellers drygt 50 titlar.

Det är inget krav på föranmälan, men när du bestämt dig för att komma så mejla gärna Lunds akademi-sammankallande Bodil Frisdal, bodil.frisdal@gmail.com, så får vi lite hum om hur många vi kan bli. Själv ser jag mycket fram emot att se utställningen om min favoritförfattare sedan närmare 70 år, att träffa Petter Lawenius, och att träffa några sydsvenska Strömstad akademiledamöter som jag annars träffar alltför sällan.

Bode Janzon: Bokmässa i Stenungsund

Bokmässa i Stenungsund

Bode Janzon

Ett nittiotal utställare mötte upp till den - så vitt bekant - första Bohuslänska Bokmässan i Kulturhuset Fregatten i Stenungsund lördagen den 23 april. Bland utställarna noterades hembygdsföreningar och andra lokalhistoriskt engagerade enskilda och organisationer samt förstås en majoritet författare. Lokalerna var fyllda av bord med deckare, spännings-, relations- och feelgoodromaner med instuckna öar av poesi, fotoböcker med mera. Blandningen var med andra ord stor. Och ett myller av besökare från Stenungsund och tillresande från grannkommuner i alla väderstreck.

Strömstad akademi deltog genom prorektor Anders Gustavsson och undertecknad. Vårt bokbord innehöll travar med fem av akademins antologier från Barnbarnens århundrade till Pandemier. Härutöver lade vi till några egna skrifter med lokalhistorisk anknytning. Särskilt Anders har ju ett rejält utbud av texter att erbjuda!

Många besökare sökte sig till vårt bokbord och vi hade fullt upp att presentera Strömstad akademi och förstås bokbeståndet. Besökstrycket mattades något under eftermiddagen. Plus: idag vet betydligt fler i Stenungsund med omgivningar vad Strömstad akademi är. Minus: som bokhandlare hade vi inte lyckan med oss!

Vår uppfattning är att besöket smakade mera, en bokmässa som denna är ett utmärkt tillfälle att marknadsföra akademin, verksamheten och våra alster. Till ett annat år/plats kunde vi t. ex införskaffa och ha med en mobil "rullgardinsvepa" med lämplig text och bild för att synas bättre. Varför inte roterande bokhylla? Sist men inte minst: vi bör även begära plats i samtals- eller seminarieprogrammet.

Samsjuklighetsremiss

Strömstad akademi har lämnat följande remiss till socialdepartementet:

2022-04-26 *STRÖMSTAD AKADEMI 2022: 01*

Mottagare

Socialdepartementet

Enheten för socialtjänst och funktionshinderspolitik, Individ- och familjeomsorgs-gruppen,
Fredsgatan 8, 111 52 Stockholm

Remissvar från Strömstad akademi, Nordiskt institut för avancerade studier

Delbetänkande: Från delar till helhet - En reform för samordnade, behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet (SOU 2021:93), Samsjuklighetsutredningen

STRÖMSTAD AKADEMI lämnar härmed allmänna synpunkter på delbetänkandet. Akademin delar bilden av nuvarande vård och omsorg vid substansbrukssyndrom och anser att en ny lagstiftning skulle minska lidande och för tidig död hos missbrukare. Akademin är positiv till samsjuklighetens förslag som helhet men vill också framföra några värderande synpunkter.

STRÖMSTAD AKADEMI välkomnar samsjuklighetsutredningens huvudförslag om att hälso- och sjukvården skall ha hela ansvaret för behandling vid skadligt bruk och beroende. Med detta krävs tydligare tvångslagstiftning för hälso- och sjukvården respektive kommun och social omsorg.

STRÖMSTAD AKADEMI är positiva till översyn kring berörd lagstiftning och förordar således en fördjupning utifrån rådande lagrum, där tilläggsdirektiv (2021:96) kring översyn av LPT kompletteras med översyn av LVM.

STRÖMSTAD AKADEMI välkomnar ökad nationell samordning för en jämställd vård efter behov med evidensbaserade behandlingar och övriga insatser såväl inom region som kommun i hela landet. Utredningen saknar dock en tydlig definition av vilken behandling som regionerna ska ge och var styrningen ska ske. Detta kan leda till en ojämlik vård utan säkerhet till evidensbaserad behandling. Att inte definiera vem som svarar för vad riskerar leda till långdragna diskussioner om gränsdragningar kring vilka insatser som behövs. Vid ökande insatser kommer till exempel ökat behov av utbildad personal. Beräkningar på mängd, personalkategorier, inom vilken disciplin, kostnad, tidsram samt plan för rekryte-

rings och utbildningssatsningar saknas. Vi ser behov av ökad kompetens inom beroendemedicin. Många samsjukliga behöver samtidiga insatser och inte bara samordnade. Erfarenheter talar för att samla patientens behov av all vård till där patienten befinner sig.

Enligt utredningen ska kommunen kunna kräva vite av regionen om man underlåter att erbjuda vård enligt avtalet på HVB-hem. Om kommunen har fortsatt ansvar för HVB-hem och motsvarande vite beslutas ska då även regionen kunna kräva vite av kommunen om inte erbjudande av trygg bostad, försörjning och meningsfull sysselsättning ges inom rimlig tidsrymd? STRÖMSTAD AKADEMI ser gärna en reform för att möjliggöra en sammanhållen behandlingskedja.

Föreslagen ny lag "Samordnad vård och stödverksamhet" anger att kommuner och regioner gemensamt skall bedriva en samordnad vård- och stödverksamhet. Förändringar i paragrafer i hälso- och sjukvårdslagen (HSL) och Sociallagen (SLL) föreslås. Det saknas enligt STRÖMSTAD AKADEMI en tillräcklig analys av varför samverkan och samarbete mellan kommun och region hittills inte fungerat och hur föreslagen reform kommer förändra detta. Det framgår inte i vilken omfattning dessa nya verksamheter skall bedrivas och vilka patienter som skall få tillgång till insatserna. Vi föreslår därför en systematisk studie som utvärderas som underlag för ny lagstiftning.

Synpunkter på lagen om vård av missbruk (LVM) och lagen om psykiatrisk tvångsvård (LPT)

STRÖMSTAD AKADEMI välkomnar en översyn av lagrum för patienter som vårdas med tvång enligt dagens LVM och att lagrummet ändras så att behandling blir regionens ansvar. STRÖMSTAD AKADEMI förordar således fördjupad utredning kring lagfrågan i sin helhet. Hänsyn bör tas till direktiv (2021:96) kring LPT där slutbetänkande ska lämnas till 31/1 2023. En tidsram för fördjupning kring lagfrågan bör ske så att synkronisering med övriga reformer som föreslås i samband med samsjuklighetsutredningens även inkluderar frågor om tvång vid LARO (läkemedelsassisterad behandling vid opioidberoende).

STRÖMSTAD AKADEMI ser behov av grundlig konsekvensanalys. Ett förslag skulle kunna vara att man reformerar LVM och inkorporerar denna under HSL jämsides med LPT. En motsvarande förändring skulle stärka att grunden för insatser bygger på HSL.

Vid översyn av lagstiftning anser STRÖMSTAD AKADEMI att många goda förslag finns i tidigare utredningar och historiska skrifter, nu senast i en bok av Anders Gustavsson i Strömstad akademis skriftserie i april 2022 **Missbruk av alkohol. Berättelser under sent 1800-tal och tidigt 1900-tal**, ISBN : 978-91-89331-33-4. Senast föreslogs att man i ny lagstiftning lägger till något liknande det förslag som lyftes i Missbruksutredningen kring "Förstärkta vårdgarantin" § 9 i Missbruksutredningen gällande lag om missbruks- och beroendevård.

Särskilda synpunkter
Akademin välkomnar att ordet missbruk ersätts med "skadligt bruk och beroende" och att patientgruppen utökas med "spelberoende" Utredningens förslag om att all vård måste inledas på beroendeavdelning i psykiatrisk slutenvård bör modifieras med till exempel ”där sådan vård är medicinskt motiverad” eller liknande formulering.

STRÖMSTAD AKADEMI bedömer att det är orimligt att acceptera aktivt drogmissbruk under inneliggande vård på psykiatrisk avdelning där andra sköra patienter behandlas. I utredningen saknas krav på auktorisering av verksamheter som bedriver behandling. En sådan auktorisering skulle exempelvis kunna innehålla kontroll av evidensbaserade behandlingar och personalkompetens i samråd med den statliga myndigheten IVO (Inspektionen för vård och omsorg).

Huvudbudskapet för remissvaret
STRÖMSTAD AKADEMI välkomnar utredningens förslag att så snart som möjligt genom lagstiftning ge regionerna huvudansvaret för tvångsvården vid behandling av skadligt bruk och beroende.

Undertecknat för Strömstad akademi av Ordförande, Rektor och fem ledamöter

Ulf Berg
professor i organisk kemi

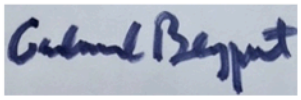

Gudmund Bergqvist
docent i pediatrik

Per Flensburg
Rektor, professor i informatik

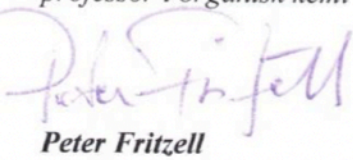

Peter Fritzell
Ordförande, docent i ortopedi

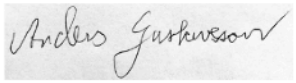

Anders Gustavsson
professor i etnologi

Marie-Louise Wadenberg
docent i psykofarmakologi

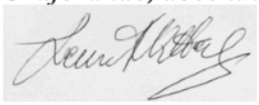

Lennart Wetterberg
professor i psykiatri.